

DEEL

In deel IV van het Groenstructuurplan gaan we dieper in op de uitwerking van het Groenstructuurplan, vooral op de processen rondom de uitvoering ervan. Groenbeheerplan, de rol van bewoners, bestemmingsplannen zijn onderwerpen die de revue passeren. Ook de algemene processen rondom financiering van groenbeleid en -beheer komen in dit deel aan bod.

IV

werkprocessen engeld
rondom groen

Vervolg en uit/doorwerking

Met het hebben van een groenstructuurplan zijn we er nog niet, maar begint het pas. Het groenstructuurplan zet wel de lijnen uit, maar buiten, in de straten en parken, moet het gebeuren. Tussen een mooi plan en een mooie groene omgeving, zitten nog een paar stappen. Daar gaat dit hoofdstuk over.

We kunnen niet alles, en we kunnen niet alles meteen. We willen wel dat wát we doen, het goede is. Of in ieder geval zo goed mogelijk: want wat voor de één goed is, hoeft dat niet voor de ander te zijn. Daarover nu meer.

GROENBEHEERPLAN

We kunnen niet alles, en we kunnen niet alles meteen. We willen wel dat wát we doen, het goede is. Of in ieder geval zo goed mogelijk: want wat voor de één goed is, hoeft dat niet voor de ander te zijn. Daarover nu meer.

WAT IS EEN GROENBEHEERPLAN OF –SYSTEEM?

In een groenbeheerplan (gemiddelde looptijd 5 jaar), en zeker in het groenbeheersysteem komt wel elke groensnipper aan bod. Sterker nog, elke groene plek buiten wordt uiteengerafeld in de samenstellende delen: gras, verharding, bomen, heestervakken, bosplantsoen, vaste planten, enzovoort met bijbehorende oppervlaktes.

WERKWIJZE BEPAALT BEHEER EN ONDERHOUD

Aan de hand van deze gegevens wordt een bestek opgesteld voor het onderhoud, op basis waarvan een aannemer prijsopgave kan doen. Dit bestek is een beeldbestek: de aannemer moet dát doen, wat nodig is om het vooraf met de gemeente afgesproken beeld te bereiken. Toezichthouders controleren of het werk goed (genoeg) wordt uitgevoerd. Een bestek heeft een looptijd van 3 jaar.

Tot nog toe was dit onderhoud vooral gericht op het in stand houden van een technisch aanvaardbare situatie. Bij asfalt is dat gemakkelijk: een gat in de weg repareer je en bij een bepaald

percentage gaten en scheuren ga je over tot totale vervanging. Groen echter groeit en verandert onder invloed van de omstandigheden: nat, droog, storm, onderlinge concurrentie, ziekten en plagen. Gaat het echt goed mis, en is het technisch gevaarlijk en/of krijgen we teveel klachten uit de omgeving, dan gaan we over tot vervanging (omvormingen genoemd).

NADELEN WERKWIJZE TOT NOG TOE

Voor de lange termijnontwikkeling van de zeister groenstructuur is de werkwijze zoals we tot nog toe hebben gevolgd, onvoldoende effectief. Een tijdsperiode van 5 jaar is voor een cultuurhistorisch waardevol park als de Brink, het Walkartpark of het Pesterbosje, een lachertje. In het beheer sturen op samenstellende soorten van (bos)plantsoenvakken hebben we tot nog toe niet gedaan. (Bos)plantsoenvakken snoei je eens in de zoveel jaar en dan kan het er weer een tijd tegen. Dat de vlieren de overhand nemen was tot nog toe geen reden om de beheermaatregelen aan te passen: ook met veel vlieren is het nog steeds een (bos)plantsoen.

OPLOSSING

De bedoeling is dat anders te gaan doen. Er is overgegaan tot de aanschaf van een groenbeheersysteem, waarin ook ruimte is om het gewenste beleid en het gewenste toekomstbeeld voor het voetlicht te brengen, maar ook om bijzonderheden te signaleren, zoals groeiplaatsen van beschermde soorten. Ook (het verloop van) de kwaliteit van het groen buiten kan erin worden bijgehouden. De kwaliteit wordt aan de hand van vaste criteria periodiek buiten gemonitord en vastgelegd. Het systeem is voor geautoriseerde personen via internet benaderbaar, en daardoor straks ook te raadplegen door de aannemers. Niet alleen bij het uitbrengen van zijn offertes, maar ook tijdens het werk.

AFWACHTEN (óf toetsen in de praktijk)

Deze werkwijze is voor iedereen in Zeist nieuw. Het inbouwen van beleidslijnen in een groenbeheersysteem is ook voor het bedrijf dat het groenbeheersysteem levert nieuw. Komende tijd wordt gewerkt aan het opzetten van een manier om de inhoud van dit groenstructuurplan op een goede manier in het systeem in te bouwen. Daarna moet in de praktijk blijken of

deze toevoeging werkbaar is, als het gaat om het opstellen van bestekken en het uitbrengen van offertes voor renovaties. De stap die dan weer volgt, is bezien of het groenbeheersysteem nieuwe stijl een meer sturende factor kan spelen in het houden van toezicht.

HOOP VOOR DE TOEKOMST

Zo moet het systeem een vervanging gaan worden voor de mensen, die vroeger wel 20 of meer jaren het beheer en onderhoud van groen in hún wijk deden. Die wisten precies waar die bomen of dat plantsoen vandaan kwam en waar het naar toe moest.

De tijd verandert: wij hebben nu grote verwachtingen van de nieuwe mogelijkheden die het groenbeheersysteem gaat bieden. Met de analysemethode, die de hiërarchie van beleidsuitgangspunten ons biedt, moet het mogelijk zijn om voor elk stukje groen de juiste aanpak te bepalen. Beheren en

onderhouden moeten we tóch: als we het gericht doen, leveren

we een optimale bijdrage aan de zeister groenstructuur als totaal en voorkomen we kapitaalvernietiging.

UITWERKING VAN DEELASPECTEN

Sommige maatregelen uit het groenstructuurplan zijn niet één op één te vertalen naar het groenbeheersysteem.

De beschrijving in het groenstructuurplan is (lang) niet gedetailleerd genoeg. In dat geval moet er een uitwerking komen, voordat doorvertaling in het groenbeheer goed mogelijk is. Dat geldt bijvoorbeeld voor de historische parken: voor parken als Walkartpark, Wilhelminapark, Pestersbosje, Slotpark en dergelijke, moet een lange termijnvisie komen op basis waarvan (eventuele) reconstructie en lange termijn beheerdoelstellingen kunnen worden bepaald. Dit kan vervolgens weer dienen als input voor een groenbeheerplan en het groenbeheersysteem.

Iets dergelijks geldt ook voor een uitwerking van een bomenvisie. In dit groenstructuurplan zijn de hoofdlijnen van beleid vastgelegd. Dit is echter nog lang niet gedetailleerd genoeg om te bepalen hoe we onze beheerinspanningen voor de lange termijn moeten gaan ontwikkelen en welke middelen we daar voor nodig hebben. Ook het maken van een masterplan voor de openbare ruimte van Zeist-West is zo'n deelluitwerking.

In bovenstaande voorbeelden is het gat tussen de hoofdlijnen van beleid en de concrete beheermaatregelen gewoon te groot. Om in het groenstructuurplan in te zoomen op deze onderwerpen, zou het plan topzwaar maken.

Vandaar dat

deelluitwerkingen onvermijdelijk zijn.

Sommige van deze deelluitwerkingen (bijvoorbeeld van de historische parken en de openbare ruimte van Zeist-West) lenen zich uitstekend voor burgerparticipatie. Voor een meer technisch verhaal als de bomenvisie geldt dat weer veel minder.

GROENBEHEERSYSTEEM VS. GROENBEHEERPLAN

Deelluitwerkingen zijn nodig voor bepaalde, in dit Groenstructuurplan omschreven, onderwerpen, omdat het gat tussen (strategisch) beleid en uitvoering te groot is. Maar ook voor het gewone groen (zoals de vakken in straten) is het gat tussen beleid en onderhoudspakketten soms te groot. Daarom is het nodig een groenbeheerplan op te stellen.

Het Groenstructuurplan beschrijft maatregelen voor de lange termijn, het groenbeheersysteem geeft aan welke onderhoudsmaatregelen buiten genomen worden. Vaak is er een tussenstap nodig, waarin de lange termijn maatregelen worden vertaald naar tussenstappen: wat moet je buiten precies doen om die maatregelen tot uitvoering te brengen. Welke bomen vervang je wanneer en welk percentage bosplantsoen verjong je met welke interval om te komen tot een groenvak dat het gewenste beeld en de gewenste functie heeft en dat weer duurzaam te onderhouden valt? Een beheersysteem is daarvoor te fijnmazig, zowel qua maatregelenpakket als qua tijdsfactor.

Vanuit de tussenstap van een groenbeheerplan is vervolgens wel weer een vertaling te maken naar concrete uitvoeringsmaatregelen in een bepaald jaar voor een bepaalde oppervlakte met bepaalde soorten, ten behoeve van het groenbeheersysteem. Op basis daarvan is het dan weer mogelijk bestekken te maken en tot aanbesteding aan te gaan.

GELD VOOR VERVANGING NODIG; TOCH TOE NAAR AFSCHRIJVING?

Wat hierboven beschreven staat, gaat om het voorkomen van inefficiënte inzet van middelen aan de voorkant: dingen die we toch moeten doen, moeten we vanuit een lange termijnperspectief op de meest effectieve manier doen. Maar ook groen heeft niet het eeuwige leven. Het gaat dood of de bewoners vinden de situatie niet meer aanvaardbaar (zoals in Zeist-West of bij het Gezichtslaantje). Binnen de huidige financieringssytematiek is maar beperkt geld beschikbaar voor het aanpakken van dergelijke zaken (het zogenaamde

omvormingsbudget, ter hoogte van 140.000 euro, prijspeil 2010). Bij een oppervlakte van 2,5 miljoen m² groen voor heel Zeist, en een gemiddelde m²-prijs van 35 euro voor omvorming, kunnen we per jaar ca. 4.250 m² vervangen. Dit is 0.0017 % van het totaal... En dan hebben we het nog niet over openbare ruimte, waarin ook bestrating moet worden veranderd/verlegd, zoals in Zeist-West en Bosch en Duin wenselijk is om bijvoorbeeld meer groeiruimte voor (straat) bomen te maken. Een dergelijk verhaal geldt ook voor bomen: we hebben ruim 35.000 straat- en laanbomen in de gemeente. In gemeentelijk beheerde bosranden en bosplantsoenen staan er ook nog zo'n 40.000. Per jaar bedraagt het totale vervangingsbudget voor bomen 100.000 euro. Het vervangen van een boom in gras kost zo'n 200 euro, maar een grote nieuwe boom in verharding plaatsen kan wel oplopen tot een bedrag van zo'n 5000 euro. We kunnen per jaar dus tussen de 500 en 20 bomen vervangen. Dat is op zijn gunstigst 0.02% Van het totale bomenbestand...

Daar komen we in de toekomst niet mee weg. Als we serieus werk willen maken van de kwaliteit van de zeister groenstructuur, dan moet er toe gewerkt gaan worden naar een systeem van reservering van middelen. Dan kunnen we gericht en planmatig ook voor de toekomst de zeister groenen vooral laanstructuur duurzaam in stand houden, door tijdig te investeren en te vervangen.

Het hoofdstuk over Financiën gaat hier dieper op in.

ROL BEWONERS

BETROKKENHEID

Bewoners vinden groen in hun woonomgeving erg belangrijk. Het levert genoeg stof op tot emoties als het gaat om; kwaliteitsbeleving, juist wel of niet gewenste veranderingen, het ervaren van overlast of tekorten, de wijze van beheer en onderhoud. En terecht, want het gaat om hún woonomgeving. Alle redenen dus, om bewoners zeggenschap te geven als het gaat om het groen in hun straat. Dat past ook in een interactieve aanpak. De manier waarop vraagt alleen nog om nadere uitwerking.

SPANNINGSVELD

Want er ligt natuurlijk een duidelijk spanningsveld tussen individuele wensen en het algemeen belang. Als extreem voorbeeld: die boom voor je deur kwijtwillen vanwege het

vallende blad, maar wel in die mooie laan blijven wonen, dus de bomen voor de huizen van de burens mogen beslist niet weg! Maar ook op de schaal van de gemeente als totaal: de bewoners van de verlengde slotlaan willen misschien liever sierappelboompjes in hun laan, maar dat is cultuurhistorisch niet acceptabel: want het beleid van de gemeente is om het cultuurhistorisch groene raamwerk te versterken. Dit zijn fictieve voorbeelden, die wel goed aangeven welke mechanismen aan de orde zijn als het gaat om ruimte geven aan bewoners. Dit geldt natuurlijk niet alleen voor de verschijningsvorm van de groenstructuur in de buurt, maar ook voor de wijze van beheer en onderhoud. Via de registratie van de servicelijn is er veel inzicht in deze materie.

Er is een duidelijk spanningsveld tussen hoe bewoners het graag zouden willen zien en wat de gemeente, vanuit het oogpunt van financiën en efficiënte inzet van mensen en middelen, kan leveren. Kleine problemen lossen we snel op, dat is afspraak. Maar de wens voor een totaal andere snoeimethode (dan eens in de zoveel jaar afzetten), dat kan financieel niet uit. De effectieve inzet van middelen maakt maatwerk op grote schaal onmogelijk en bovendien onuitvoerbaar met aannemers, die met voortdurend wisselende aannemers c.q. personeel het werk uit komen voeren.

HOE DAN WEL?

De afspraak met natuur- en milieuorganisaties is, dat er wel ruimte is om mee te praten over het wát (meestal beleid of juist concrete uitvoeringsprojecten), maar niet over het hóé (de manier van uitvoering, beheer en onderhoud). In de praktijk is dat ook wat gebeurt met omwonenden, als er in hun woonomgeving reconstructies of ingrepen op stapel staan. De afdeling Leefomgeving en Wijken maakt zelf de inschatting of de werkzaamheden zo ingrijpend zijn, dat consultatie gewenst is.

Verder krijgen beheerders en beleidsmedewerkers via de wijkmanagers signalen en kunnen we ons aan de hand van de klachtenregistratie een beeld vormen van de situatie. Binnen de mogelijkheden wordt gekeken, hoe daar vervolgens op gereageerd wordt en in hoeverre bewoners daar een rol in krijgen. Dit verschilt per keer, afhankelijk van de mate waarin de maatregel ingrijpt op de woonomgeving. Een beeldtechnische maatregel als schoffelen communiceren we niet, het afzetten of dunnen van bosplantsoenen wel, omdat dat voor langere tijd invloed heeft op het beeld.

Over buurt- en wijkinitiatieven kan worden verwezen naar de

behandeling van beleidsthema T5.

Bij het denken over de financiering van het groenonderhoud en beheer is het wel noodzakelijk nadrukkelijk verschillende scenario's te ontwikkelen, waarbij de mate van sturingsruimte voor buurten en bewoners één van de variabelen is. Zie hiervoor ook het hoofdstuk over Financiën.

Onze hoop en wens is, dat het groenbeheersysteem ons straks inzicht kan bieden, in zowel het totaalplaatje als in de situatie ter plekke. En ons zo kan helpen om bewoners te laten meedenken in een richting die voor de totale zeister groenstructuur en voor hun woonomgeving, de best mogelijke en best haalbare oplossing biedt.

BESTEMMINGSPLANNEN EN GEMEENTELIJKE REGELGEVING

Het groenstructuurplan moet ook zijn doorwerking krijgen in gemeentelijke regelgeving, zoals bestemmingsplannen, verordeningen en vergunningverlening. Basisuitgangspunt B2 is op dit soort (reguliere) werkprocessen van toepassing. Het GSP stelt randvoorwaarden en kaders en biedt input. Anders is er slechts sprake van een papieren tijger. De inhoudelijke koppeling met de Bomenverordening is een voor de hand liggende, die ook organisatorisch niet heel ingewikkeld ligt. Anders is dat met inritvergunningen, vrijstellingen, etc.

Gezocht moet worden naar een systeem, waarbij bij wijze van "met een druk op de knop" duidelijk kan worden wat het beleid ter plaatse is. Zo kan een toetsers zien wat wel en niet wenselijk is. De gemeente beschikt nog niet over iets dergelijks. Uitvoering van vastgesteld beleid is nog erg afhankelijk van de kennis erover bij bepaalde mensen op bepaalde posities. Ook draagvlak bij andere afdelingen bepaalt of beleid uitgevoerd wordt, ja of nee. Voor de integraliteit van beleidsuitvoering is het nodig om dit minder afhankelijk te maken van kennis en/of draagvlak bij individuen binnen de organisatie.

Hoe we dat kunnen doen, is nog onderwerp van studie. In de ontwikkeling van de koppeling tussen beleid en beheer in het groenbeheersysteem, kunnen we hier wellicht ervaring mee opdoen.

Eén en anders speelt des te meer bij invoering van de integrale toetsing bij het verlenen van een Omgevingsvergunning op grond van de WABO..

GEMEENTELIJKE PROJECTEN

Plannen waar de gemeente opdrachtgever is, vragen ook speciale aandacht. Groen is niet vanzelfsprekend op ieders netvlies. We hebben als organisatie nog een ontwikkeling door te maken als het gaat om integraal denken. Daarom geldt voor de gemeente als opdrachtgever eigenlijk hetzelfde als in de passage hierboven beschreven is. Ook hier hebben we het vooral over de uitvoering van basisuitgangspunt B2: het Groenstructuurplan als randvoorwaarde en kader en als input. Om het wenselijke beleid en de wenselijke maatregelen qua groen gemakkelijker "in te laten stromen" in gemeentelijke projecten, is de Maatregelentabel gemaakt. Een compacte verzameling van maatregelen en argumentatie achter die maatregelen op een presenteerblad...

HANDHAVING

Beleid maken zonder de handhaving te regelen, is niet erg efficiënt. Nu is handhaving ook een verhaal van het verdelen van beperkte capaciteit. Dit wordt in eerste instantie geregeld via de begroting, en is dus een politieke afweging.

Handhaving van bijvoorbeeld de Bomenverordening is de bevolking al jaren lang een doorn in het oog: overigens in tweeërlei opzicht: te streng of te weinig, afhankelijk van het belang. Vanuit het algemeen belang kan worden gesteld, dat de handhaving wel sterker kan worden ingezet, als we serieus werk willen maken van het bewaren van bijvoorbeeld de landschappelijke structuren in Bosch en Duin, Hoge Dennen, Lyceumkwartier en Kerckebosch. De kernwaarde wordt voor een belangrijk deel ook gevoed door deze landschappelijke structuren in privébezit. Bij de behandeling van de evaluatie van de Bomenverordening wordt op dit punt terug gekomen.

Financiering

INLEIDING

Het is buitengewoon lastig om van dit GSP een financiële vertaling te geven. Het GSP vervult – net als de Structuurvisie

– immers verschillende rollen, die om verschillende maatregelen vragen, die weer een verschillende vorm van financiering met zich meebrengen. Enerzijds is het GSP een kader voor het groenbeheer, waarbij wij als gemeente zelf “aan de knoppen zitten”. Anderzijds biedt het GSP handvatten voor het stellen van randvoorwaarden bij de uitvoering van (ruimtelijke) projecten (in eigen beheer of door derden).

Daarnaast staan in dit GSP projecten benoemd, die niet onder bovenstaande categorieën geschaard kunnen worden.

In al deze gevallen is de (wijze van) financiering anders georganiseerd of te organiseren. We komen hier later op terug. Allereerst zetten we hier een aantal mechanismen op een rijtje, met betrekking tot de financiële kant van het GSP.

Per paragraaf schetsen we steeds hoe de huidige gang van zaken is in financiële zin. Vervolgens geven we het mechanisme of de trend aan: dit kan financieel, technisch of maatschappelijk zijn.

Dit leidt tot een voorstel hoe we de financiering in de toekomst zien. Vervolgens geven we aan wat we van de raad verwachten in dit opzicht.

ECONOMISCH KLIMAAT EN BEZUINIGINGEN

HUDIGE GANG VAN ZAKEN

Op dit moment (medio 2011), is het duidelijk dat de gemeente

de broekriem zal moeten aanhalen. Het ligt dan ook niet voor de hand, dat er (veel) geld beschikbaar komt voor de uitvoering van zaken, die in het GSP worden voorgesteld.

Dat is de realiteit van dit moment. Nieuw beleid dat financiële gevolgen met zich meebrengt, zal in dit economische tij niet worden vastgesteld.

MECHANISME/TREND

Ook realiteit is, dat er mogelijk komend jaar een maatschappelijke discussie zal worden gevoerd over de inhoud

van de bezuinigingsvoorstellen van de gemeente. Kwaliteit van de woonomgeving is voor de meeste inwoners een groot goed, waar ze via de WOZ ook voor betalen. Woningen in een groene omgeving hebben een hogere WOZwaarde en dus -opbrengst dan vergelijkbare woningen in een minder groene omgeving. De burger betaalt niet rechtstreeks voor groen, maar indirect zeker wel.

UITWERKING

Vraag is, of er bij inwoners eventueel de bereidheid bestaat méér te betalen als dat leidt tot behoud van de kwaliteit van de woonomgeving en van de kernwaarde Groen en Landschap.

Het zou goed zijn deze vraag de komende jaren expliciet te maken.

VRAAG AAN DE RAAD

Bij het voeren van een maatschappelijke discussie over de bezuinigingen is het wenselijk expliciet de vraag op tafel leggen of er maatschappelijk draagvlak bestaat voor bezuinigingen en/of een hogere WOZheffing, ten

beeld Bestwerk

behoefte van het behouden van de kwaliteit van de (groene) leefomgeving.

KAPITAAL(VERNIETIGING)

HUIDIGE GANG VAN ZAKEN

Groen vertegenwoordigt kapitaal. De verbeterde methode Raadt kan aan de hand van een aantal parameters aan bomen een bedrag koppelen. Naar verwachting bedraagt het groene kapitaal van de gemeente Zeist vele miljoenen euro's! Zeist is in die zin dus schatrijk. Daarnaast levert het hogere WOZinkomsten op, het is gunstig voor recreatie en toerisme, het biedt een aantrekkelijk vestigingsklimaat voor (m.n. kennisintensieve) bedrijven, het levert een besparing op in de gezondheidszorg, etc. Er zijn allerlei onderzoeken gedaan, die hier inzicht in bieden.⁽¹⁾ Dit levert – naast hogere WOZinkomsten – verder helaas niet direct (gelabeld) geld op. Anderzijds zijn de uitgaven voor het groen natuurlijk wél heel nadrukkelijk zichtbaar in de begroting. Alleen al het onderhoud van het groen is een aanzienlijke kostenpost. In 2010 ging het om een bedrag van totaal ruim € 1,6 miljoen voor 2,5 miljoen m² groen (dit is € 0.66 per m²). Tegenover eventueel noodzakelijk hogere kosten voor groen, staan geen hogere directe inkomsten. Eventueel hogere kosten zouden uit de algemene inkomsten van de gemeente gefinancierd moeten worden, zoals de WOZopbrengsten.. Bij ruimtelijke projecten is (ruimte voor) groen - naast een kostenpost als het gaat om de aanleg - op het oog ook nog een beperking van de opbrengstpotentie: waar je groen aanlegt, kun je geen huis bouwen. Een bepaald aantal huizen vraagt een bepaald aantal parkeerplaatsen, wat óók weer ten koste gaat van ruimte voor groen. Deze discrepantie tussen opbrengsten en kosten maakt het moeilijk om de financiële discussie rondom het Groenstructuurplan te voeren. Op dit moment zijn we, over het totaal gezien, redelijk in staat het groen met het bestaande budget in behoorlijke staat te houden. Op een aantal punten geldt dit niet (meer), hier komen we verderop op terug.

MECHANISME/TREND

Duidelijk mag in elk geval zijn, dat onvoldoende zorg voor het aanwezige groen voor de toekomst leidt tot kapitaalvernietiging. Groen is, anders dan technische installaties, meestal niet in oude staat terug te brengen.

Niet alleen (hoge) vervangingskosten spelen in dat geval dus een rol, maar ook het feit dat de omgeving voor langere tijd minder kwaliteit heeft, wat gevolgen heeft voor de kwaliteitsbeleving en daarmee direct op WOZ inkomsten. Indirect vraagt het om investeringen om verloedering te keren en het vestigingsklimaat te verbeteren. Investeringen in de openbare ruimte zijn behoorlijk duur.

UITWERKING

Duidelijk is, dat het loont om in elk geval te zorgen dat we niet inboeten op het in stand houden van aanwezige kwaliteiten. Er moet voldoende financiële ruimte blijven om aanwezige kwaliteit in het beheer te kunnen borgen. Doen we dat niet, dan leggen we een hypotheek op de toekomst. Voor een aantal onderwerpen naderen we het punt dat het met bestaande budgetten niet meer zal gaan lukken. Zie hiervoor de volgende paragraaf.

VRAAG AAN DE RAAD

Op dit moment wordt er van de raad geen besluit t.a.v. financiële aspecten van het groenbeheer gevraagd. Wel vragen wij u bij de komende discussie over de bezuinigingen rekening te houden met het voorkómen van kapitaalvernietiging in de toekomst.

FINANCIËRING DOELEN GSP: DE GEMEENTE ZELF AAN DE KNOPPEN (groenbeheer, visies, projecten)

HUIDIGE GANG VAN ZAKEN

Begin 2010 hebben we een nieuw groenbeheersysteem aangeschaft. Met behulp van dit groenbeheersysteem houden we het groenbeheer in technische en financiële zin op de rit. Bij de aanschaf is tegelijk een inhaal- en opschoningsslag gemaakt voor wat betreft de feitelijke situatie buiten. Als het goed is, zijn alle beheergegevens nu weer actueel en accuraat. Voor het groenbeheer worden overigens over het algemeen 3-jarige bestekken op de markt gezet. Het in de begroting beschikbaar gestelde budget is daarbij altijd maatgevend. Op dit moment, voor het handhaven van de huidige kwaliteit, lopen we technisch en financieel in de pas. In een aantal gevallen wordt er ook werk met werk gemaakt. Bij de vervanging van een (hoofd)riool of bij een wegconstructie, wordt indien nodig de openbare ruimte heringericht

⁽¹⁾ Met name Tom Bade heeft hierin veel betekend, wat o.a. heeft geleid tot de publicatie "Het geld groeit op onze Heuvelrug", Triple E, 2007.

en worden de kosten voor groen meegenomen in het projectbudget voor de rioolvervangings. Het is dan zaak te zorgen, dat de vanuit het GSP gewenste kwaliteit tot uitvoering wordt gebracht.

MECHANISME/TREND

Het komende jaar zal moeten blijken of de geactualiseerde gegevens leiden tot verschuivingen in beheerinspanningen en of dit qua budget passend is. Bij een nieuwe besteksperiode volgt trouwens weer een lakmoesproef op het realiteitsgehalte van de hoogte van de beschikbare budgetten en de gevraagde onderhoudsdiensten.

Zo niet, dan moet ofwel het ambitieniveau worden bijgesteld, er moet minder areaal in beheer komen of er moet meer geld beschikbaar komen. Daarbij hebben we het steeds nadrukkelijk over INSTANDHOUDINGSBEHEER.

Veel doelen uit dit GSP zijn te bereiken door meer bewust en gericht te beheren. Beheermaatregelen worden dan niet alleen ingezet voor technische in stand houding van het groen, maar ook gericht op de gewenste ontwikkeling op de lange(re) termijn. Het nieuwe groenbeheersysteem biedt nl. ook de mogelijkheid om maatregelen in te voeren in het kader van ONTWIKKELINGSBEHEER. Dit is een volgende fase in het optimaliseren van het groenbeheer en dat is ook de fase waarbij nadrukkelijk de link met het GSP naar voren komt. En pas DAN ontstaat inzicht in de financiële consequenties van maatregelen uit dit GSP: oppervlakte X maatregelen X kosten = noodzakelijk budget om uitvoering te geven aan het GSP. Dit is een opgave die de komende jaren zijn beslag zal krijgen. Naar verwachting zullen de financiële gevolgen van het verschuiven van accenten in beheermaatregelen niet enorm schokkend zijn.

Maar: we staan zo langzamerhand voor een grote uitdaging! Want: anders wordt het, als we – zoals voorgesteld in dit GSP – serieus aan de slag gaan met bomen (lanen)vervangings en parkenrenovatie (Bethaniëplein, Walkartpark (SKG), Oude Begraafplaats, etc).

Ter illustratie: Op dit moment is er per jaar ongeveer € 100.000,- beschikbaar voor het vervangen van bomen. Dat kost per stuk (rooien oude boom, voorbereiden plantgat, aankoop nieuwe boom, planten etc) afhankelijk van de situatie tussen de € 500,- en € 2.000,-. Dat houdt in dat we tussen de 200 en 50 bomen per jaar kunnen vervangen op een totaal van 35.000. Het spreekt voor zich: op de lange duur is dat een doodlopende weg. Dat houdt nl. in de gemiddelde boom het

tussen de 700 en 175 jaar zal moeten volhouden voor hij aan de beurt is om vervangen te worden...

Op dit moment is er nog volstrekt geen inzicht in de grootte van de vervangingsopgave, de termijn waarop en de periode waarbinnen die zich gaat voordoen. Als we voor het gemak uitgaan van het elke 50 jaar vervangen van elke boom, dan zitten we per jaar (prijspeil 2010, gemiddelde kosten € 1.250,- per boom) op een jaarlijks bedrag van € 875.000,- om onze lanenstructuur duurzaam in stand te houden.

Dit geldt ook voor de renovatie, dan wel het aanpassen aan de eisen van de tijd, van de gemeentelijke parken en plantsoenen. Dit vereist maatwerk in technisch opzicht en in interactie met de buurt. Daarom is hierover op dit moment nog geen zinnig woord te zeggen.

Daarnaast zijn er wenselijke projecten vanuit het groenbelang zelf. Het Waterwingebied was er zo één, de gewenste overname van het spoortracé is een ander. Ook de herinrichting van de openbare ruimte van Zeist-West valt in die categorie, net als het vervangen van de bomenstructuur in Bosch en Duin (maar in die gevallen is de scheiding groen-grijs eigenlijk niet te maken: waarmee het meteen ook een hele dure projecten worden...). Opbrengsten zijn over het algemeen niet te verwachten, en dekking vinden in de bestaande begroting lijkt een onmogelijke opgave. Bij dergelijke projecten (ze staan in de maatregelenlijst), is het dus een keuze om eventueel beschikbare financiële ruimte in te zetten voor de realisatie ervan.

UITWERKING

Uit het op te stellen Bomenbeleids- en beheerplan moet meer reëel becijferd worden, hoe groot de inspanning daadwerkelijk is en welke parameters daarbij aan de orde zijn. Dit opstellen kan in eigen beheer. Pas op dat moment kan de discussie over benodigd budget in de raad gevoerd worden. Het GSP is daarvoor te grofmazig.

In het kader van het maximaal uitbuiten van de mogelijkheden van ontwikkelingsbeheer, is het ook goed is om per park een visie op te stellen over de meest gewenste toekomstbeelden.

Wensen van de buurt moeten daarin nadrukkelijk een rol spelen. Eens te meer, omdat bijna alle gemeentelijke parken en plantsoenen al (flink) wat ouder zijn, een cultuurhistorische waarde hebben, die wel eens strijdigheid oplevert met het door de buurt gewenste gebruik en beeld. Een afweging daarin moet gefundeerd gemaakt kunnen worden. Het opstellen kan deels in eigen beheer. De uitkomsten van die visies komen op

de maatregelenlijst die behoort bij het Groenstructuurplan. Het voorstel is om elk jaar de maatregelenlijst door te nemen en op prioritering en haalbaarheid te toetsen. Voor al deze gevallen geldt, dat we op pas op het moment dat we weten wat de opgave is, de situatie ter besluitvorming aan de raad voor leggen, waarbij de financiële kant uiteraard onderdeel uitmaakt van het voorstel.

VRAAG AAN DE RAAD

Op dit moment vragen wij u niet om middelen beschikbaar te stellen. Wij vragen u verdere voorstellen voor wat betreft de uitwerking en doorwerking van het Groenstructuurplan in Groenbeheerplan en in specifieke uitwerkingsnota's af te wachten en op dat moment de financiële consequenties daarvan in uw beschouwingen mee te nemen. Wanneer het financiële tij gunstiger wordt, zullen wij u daarnaast, op basis van de maatregelentabel, voorstellen doen voor het uitvoeren van , die voortkomen uit dit Groenstructuurplan. Prioritering en financiering zullen op dat moment aan uw raad worden voorgelegd.

AFSCHRIJVING EN FONDSVORMING

Huidige gang van zaken

Het jaarlijks onderhoudsbudget is toereikend. Dat gaat niet op voor vervangingen, zoals het Gezichtslaantje, het Bethaniëplein of de Verlengde Slotlaan. Uit de praktijk blijkt, dat sommige investeringen in het groen (b.v. de vervanging van lanen) zo groot blijken te zijn, dat het opstapelen van (omvormings)budget van enkele jaren noodzakelijk is. Volgens de financiële regelgeving voor gemeenten, kunnen investeringen in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut (niet verhandelbaar) worden geactiveerd (waarna hierop kan worden afgeschreven).⁽²⁾ We schrijven nu in de praktijk natuurlijk wél af op de technische levensduur. Dit zou moeten leiden tot het reserveren van vervangingsbudget. Er is wel jaarlijks budget voor omvormingen, maar dit is bedoeld voor, en wordt gebruikt om de grootste knelpunten in het groen(beheer) op te lossen.

Mechanisme /trend

Dit omvormingsbudget biedt geen perspectief voor het structureel op orde brengen van de groenstructuur, zodanig dat we die voor de toekomst in goede kwaliteit kunnen

behouden. Groot onderhoud (in de vorm van achterstallige vervanging) van lanen en parken dient zich in de praktijk zo langzamerhand al aan. Daarbij komt het ontbreken van investeringsruimte nadrukkelijk aan de orde. Nu moet van geval tot geval budget worden gevraagd, om noodzakelijke maatregelen uit te kunnen voeren. En dan hebben we het alleen nog maar over technische- en beheerproblemen. Er komen daarnaast uit de samenleving namelijk steeds meer (reële!) wensen m.b.t. de kwaliteit van de inrichting van de openbare ruimte, bijvoorbeeld in Zeist-West (30-40 jaar geleden aangelegd) en het centrum (deels pas 10 jaar oud, het Walkartpark is 15 jaar geleden gerenoveerd, etc.), het Gezichtslaantje, het Bethaniëplein. Dan hebben we het niet meer alleen over technische houdbaarheid, maar ook over maatschappelijke houdbaarheid van de openbare ruimte. Met meer oor voor de wensen van de burgers, zal dit aspect in de toekomst een grotere rol gaan spelen dan tot nog toe.

Uitwerking

Het is goed om in brede context na te denken over de gewenste toekomstige wijze van financiering van het groenbeheer (of nog liever: van het beheer van de openbare ruimte als totaalpakket). Of anders gezegd: gezocht moet worden naar de mogelijkheid om een jaarlijks budget te creëren, waarbij uitgangspunt is dat elke m2 openbare ruimte c.q. groen elke 30-50 jaar kan worden vervangen en elke boom om de 50 tot 80 jaar. In het geval van bomen hebben we het dan over 540 bomen per jaar. Niet alleen de verdeling en de regie op budgetten, maar ook de wijze van financieren moet daarbij onderwerp van discussie zijn. Afschrijving op de openbare ruimte is dan een reële optie, die niet op voorhand moet worden uitgesloten.

Vraag aan de raad

Wij vragen u om de komende jaren met ons van gedachten te wisselen over de wijze waarop wij ons groen financieren en hoe dat toekomstvaster zou kunnen worden geregeld. *Nadere uitleg: Het komt er op neer, dat dergelijke investeringen in één keer in de begroting zouden moeten worden opgenomen. Dit kan zodanig drukken op de begroting van een bepaald jaar, dat toch gekozen kan worden om het over meerdere jaren uit te smeren. Dit is altijd duurder, omdat dat leidt tot rentelasten. De officiële tekst over dit onderwerp uit de toelichting op art. 59 lid 4 van BBV luidt als volgt: ".....Wegen, evenals andere activa in*

⁽²⁾ Voor nadere uitleg: zie einde van de paragraaf afschrijving en fondsvorming: tekst in schuifschijf

de openbare ruimte, zoals bruggen en openbaar groen, dienen duidelijk een maatschappelijk nut, maar ze genereren geen middelen en er is geen markt voor. Hierbij dient opgemerkt te worden dat er wel vraag kan zijn naar de grond waarop de weg of een park is aangelegd, maar dat er geen vraag is naar de weg of het park als zodanig."

"...Het verdient echter de voorkeur activa met een maatschappelijk nut niet te activeren. Gezien deze voorkeur is deze uitzondering activeren van investeringen met een maatschappelijk nut- beperkt tot investeringen in de openbare ruimte. De uitzondering is uitsluitend toegelaten, omdat sommige provincies en gemeenten anders niet in staat zouden zijn bepaalde investeringen in de openbare ruimte te doen. Indien een provincie of gemeente investeringen in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut activeert, mogen de reserves erin in mindering worden gebracht en mag er op deze activa extra worden afgeschreven."

FINANCIËLE ASPECTEN WIJKGERICHT EN INTERACTIEF WERKEN

Huidige gang van zaken

Er zijn (kleine) budgetten beschikbaar voor het vervullen van wensen uit de buurt. Dit zijn vaak wensen die betrekking hebben op investeringen/kleine projecten in de woonomgeving. Dit zijn eenmalige budgetten voor eenmalige investeringen. Daarnaast zijn er vanuit de buurt geregeld wensen, die te maken hebben met de manier van onderhouden en beheren van het groen. Dit maatwerk laat zich slecht inpassen in de bulkopdrachten die door middel van aanbesteding op de markt worden gezet en werkt daardoor kostenverhogend.

Geregeld steekt overigens de vraag de kop op, of buurten zelf kunnen en mogen investeren in hun woonomgeving. Daarmee kan dan een door de buurt gewenste hogere kwaliteit worden bereikt. Tot nog toe is dit altijd afgehouden, om zo nog meer ongelijkheid tussen buurten te voorkómen.

Mechanisme /trend

De betrokkenheid van bewoners bij hun woonomgeving is een groot goed. In die zin is het wenselijk om zoveel mogelijk tegemoet te komen aan hun ideeën over hun woonomgeving. Anderzijds zijn de financiële kaders strak en is de daarop afgestemde werkwijze niet erg geschikt voor maatwerk. Het risico bestaat dat het schaalvoordeel niet meer kan worden benut.

Ook het werken met (grote) aannemers met wisselend personeel maakt de kans op geslaagd maatwerk klein. Het is dan lastig allerlei kleine afspraken en afwijkingen t.o.v. de main stream te bewaken. Er is dus een discrepantie tussen wensen en mogelijkheden. In de beheerfase is maatwerk bijna niet uitvoerbaar, tenzij werkwijze en financiering totaal anders worden opgezet. Door de gemaakte keuze voor uitbesteding in het kader van de reorganisatie, kan dit worden beschouwd als een gepasseerd station.

Bij nieuwe aanleg en renovatie (in de voorbereidende fase) is meepraten trouwens bijna altijd mogelijk en in verschillende vormen ook al jarenlang gemeengoed. Daarbij gaat het om meedenken over het "wat", maar niet over meedenken over het "hoe" (omdat daar vaak het meeste schaalvoordeel zit als het gaat om opdrachten op de markt brengen)

Uitwerking

Het is goed om in brede context na te denken over de gewenste toekomstige wijze van financiering van het groenbeheer (of nog liever: van het beheer van de openbare ruimte als totaalpakket). Ook de gevolgen van wijkgericht(er) werken voor de financieringssysteematiek moeten daarin meegenomen worden, evenals de bereidheid tot betalen (en bepalen) door de buurten. Bij welke budgetten is het het meest efficiënt om ze centraal in te blijven zetten (schaalvoordeel) en welke budgetten zouden een wijkafhankelijke component kunnen hebben?

Vraag aan de raad

Aan de hand van de uitkomsten van de interne discussie zoals genoemd onder uitwerking, zal u te zijner tijd een voorstel voorgelegd krijgen, al dan niet in relatie tot de begroting en/of voorjaarsnota.

FINANCIERING DOELEN GSP: PROJECTEN SAMEN MET ANDERE PARTIJEN

Huidige gang van zaken

Werk met werk maken, met als nevendoeel verbetering van de groenstructuur in het openbaar gebied, doen wij ook bij projecten voor stedelijke vernieuwing. Een goed voorbeeld is de Vogelwijk, De Clomp, maar ook in het Stedelijk Kerngebied is dat aan de orde. Het GSP dient daarbij als input voor het

bereiken van een zo goed mogelijk resultaat voor het aspect groen in het kader van zo'n herstructureringsproject. De kosten worden in het projectbudget meegenomen. In de Wro zijn voor dit soort zaken wettelijke kaders voorhanden. De Structuurvisie (het hoofdstuk Van Visie naar Uitvoering) gaat daar dieper op in.

Meestal zijn naast de gemeente andere partijen deelnemer in het project. De kosten worden dan gedeeld, waartoe een samenwerkings- en exploitatieovereenkomst wordt getekend. Bij alle nieuwe projecten bekostigt het rood het groen. De Jantje-Betonnorm is uitgangspunt.

Vraag aan de raad

In het kader van het GSP vragen wij u geen aanvullend budget. Benodigde financiële middelen komen aan de orde in samenwerkings- en exploitatieovereenkomsten voor concrete projecten.

FINANCIERING DOELEN GSP: PROJECTEN VAN DERDEN

Huidige gang van zaken

Er zijn ook ruimtelijke projecten, die volledig plaatsvinden op het eigendom van derden. In een aantal gevallen wordt in deze nieuwbouwprojecten openbare ruimte ingericht, die na oplevering van het bouwproject aan de gemeente wordt overgedragen in eigendom en beheer. In zulke gevallen oefenen wij op basis van de inhoud van het Groenstructuurplan invloed uit op die inrichting, door het stellen van randvoorwaarden. Maar wij betalen niet mee aan de aanleg. Een voorbeeld hiervan is de aanleg van de uitbreidingen in het Lyceumkwartier tussen Platolaan en Boulevard.

Voor de uitbreiding van het te beheren areaal wordt in zo'n geval een uitbreiding van de beheerbudgetten gevraagd aan de Raad. Dit kan in zo'n geval in principe natuurlijk altijd worden gedekt uit de algemene middelen, namelijk uit de hogere opbrengsten van de WOZ (bebouwd levert immers vele malen meer op dan onbebouwd).

Vraag aan de raad

Bij een substantiële uitbreiding van het te beheren areaal stellen wij u in voorkomende gevallen voor, als onderdeel van de integrale afweging bij de begroting of de voorjaarsnota, om het beheerbudget uit te breiden.

beeld: Bestuurbank

DEEL

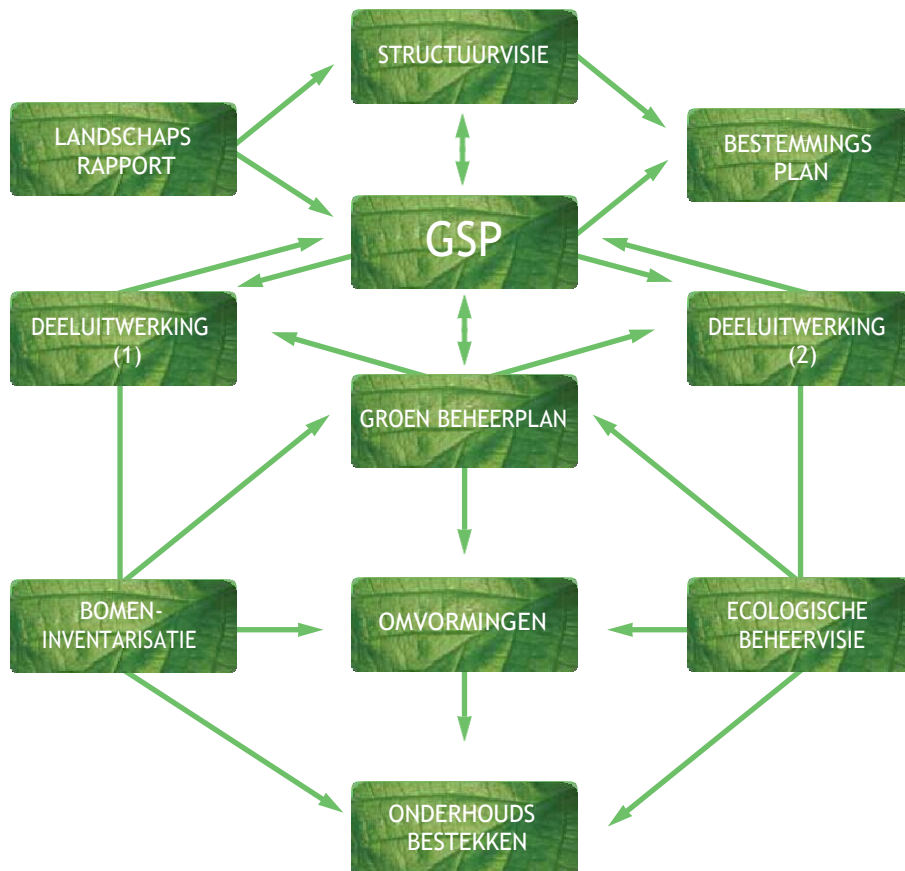
hier komt nog wat

V

tenslotte

Bijlage 1: Schema verhouding GSP tot andere planvormen

(1) Hieronder vallen bijvoorbeeld een bomenbeleidsplan of

(2) een uitwerking voor een historisch park.

Bijlage 2: Functies van groen

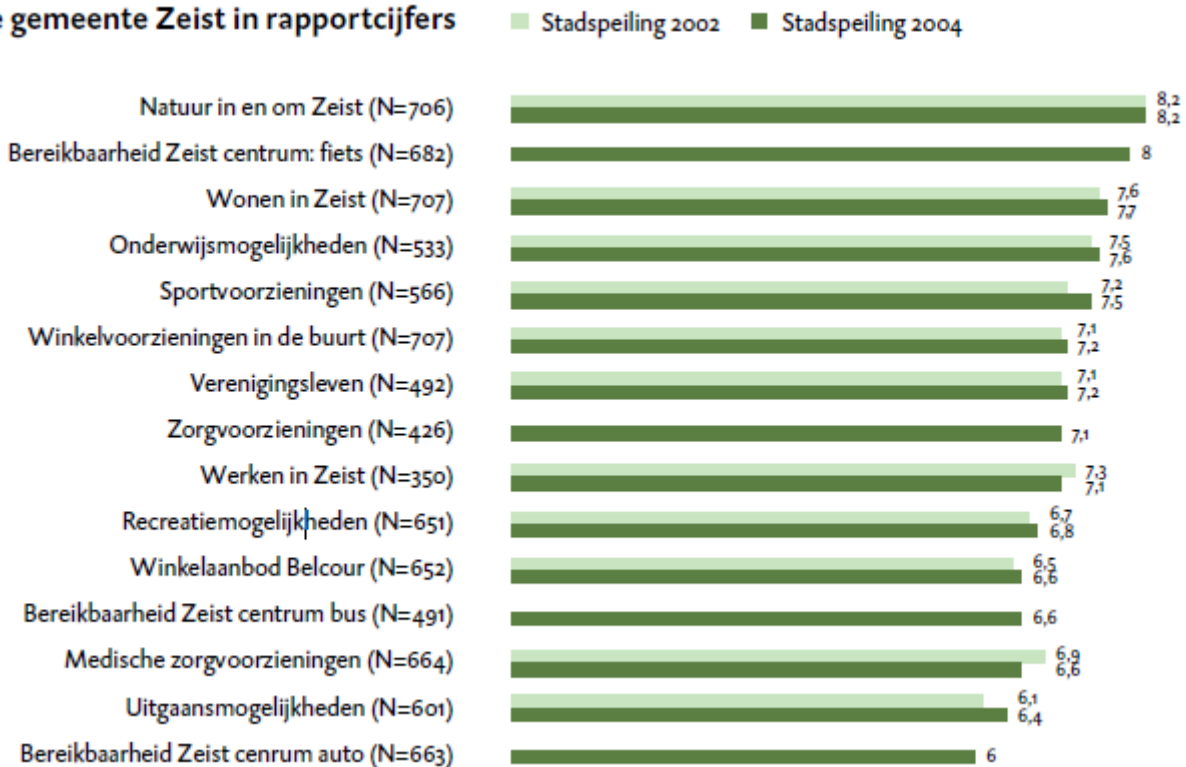
WAT LEVERT GROEN NU EIGENLIJK OP?

Groen wordt als belangrijk ervaren, óók of juist door de inwoners van Zeist. Uit Stadspeilingen blijkt dat Zeistenaren “natuur in en om Zeist” het hoogste gemiddelde rapportcijfer geven van alles wat op wonen en leven in Zeist betrekking heeft. Zo’n 82% van de inwoners ziet de

groene woonomgeving als één van de meest karakteristieke kenmerken van de gemeente Zeist.

Wel is het zo dat 69 % vindt dat het groene imago vooral bepaald wordt door de bosrijke omgeving rond de woonkernen van Zeist. Daar gaat dit Groenstructuurplan niet over, maar het Landschapsonwikkelingsplan.

De gemeente Zeist in rapportcijfers

Voor het stedelijk groen is onderzocht wat het oordeel erover is. De inwoners van Zeist zijn in grote meerderheid neutraal tot tevreden over vrijwel elk aspect van de verschillende soorten groen in Zeist: variatie, hoeveelheid, onderhoud, veiligheid. Alleen het onderhoud van gras/gazon en van sierplantsoen scoort een grotere mate van ontevredenheid: 19.4 resp 23.4%. (2)

Groen roept veel emoties op, vooral als er wat verandert of als er overlast ervaren wordt. Dat blijkt uit de

Wijkvisies,,

de Buurtagenda’s, de contacten met de wijkmanagers, de bezwaren bij kapvergunningen en de klachten bij de Servicelijn. Maar ook in andere gevallen is er sprake van enorme binding met het groen in de omgeving van bewoners. Hoewel het lijkt of daarbij het individuele belang de boventoon voert, is dat slechts schijn. Uit talloze onderzoeken blijkt de waarde van groen voor de samenleving als geheel. Daarmee is het een onderwerp waar de overheid zich nadrukkelijk verantwoordelijk voor voelt.

(1) In deze bijlage wordt ingegaan op de achtergronden van de functies van het groen en het belang ervan.

(2) Stadspeiling 2003-2004.

uitspraken zijn gebaseerd op wetenschappelijk onderzoek. Voor de leesbaarheid wordt hier in de tekst niet naar verwezen. (3)

MAATSCHAPPELIJK BELANG VOOR IEDEREEN

Bomen zetten CO₂ om in zuurstof. Dat vermindert het broeikaseffect. Op warme dagen dempt het groen de temperatuur in de stad met wel 4° C. Het kan geluidsoverlast verminderen. Groene gebieden in de stad helpen mee in het afvangen van neerslagpieken en daarmee van wateroverlast. Groen (vooral bomen en hagen langs wegen) kan 15 tot 25 % van de fijnstofdeeltjes langs wegen afvangen en neutraliseren en tot 75 % fijnstofdeeltjes verdrijven (door luchtwervelingen). Het groen verbetert daarmee de luchtkwaliteit. Groen is dus goed voor de fysieke omstandigheden in de bebouwde omgeving. Dat is weer goed voor de gezondheid.

Een groene omgeving heeft een aantoonbaar positief effect op de concentratie en brengt het gehalte aan stresshormonen in het lichaam omlaag. Zeist kent niet voor niets zoveel instellingen voor GGZ (de kern van Care Valley) in haar omgeving. Dit werd in de eerste helft van de vorige eeuw al ingezien, voordat wetenschappelijk onderzoek de gunstige effecten op de gezondheid daadwerkelijk aantoonde. Hoe groener de woonomgeving, hoe minder gezondheidsklachten. De aard van het groen speelt daarin nauwelijks een rol. In groene wijken wordt bovendien meer bewogen: dat kan zorgen voor 15 % minder overgewicht, vooral bij kinderen. Uitzicht op groen vermindert daarnaast het aantal opnamedagen en de behoefte aan pijnstillers in ziekenhuizen. Bomen dragen door hun schaduwwerking bij aan het voorkomen van huidkanker. Groen is dus goed voor de gezondheid.

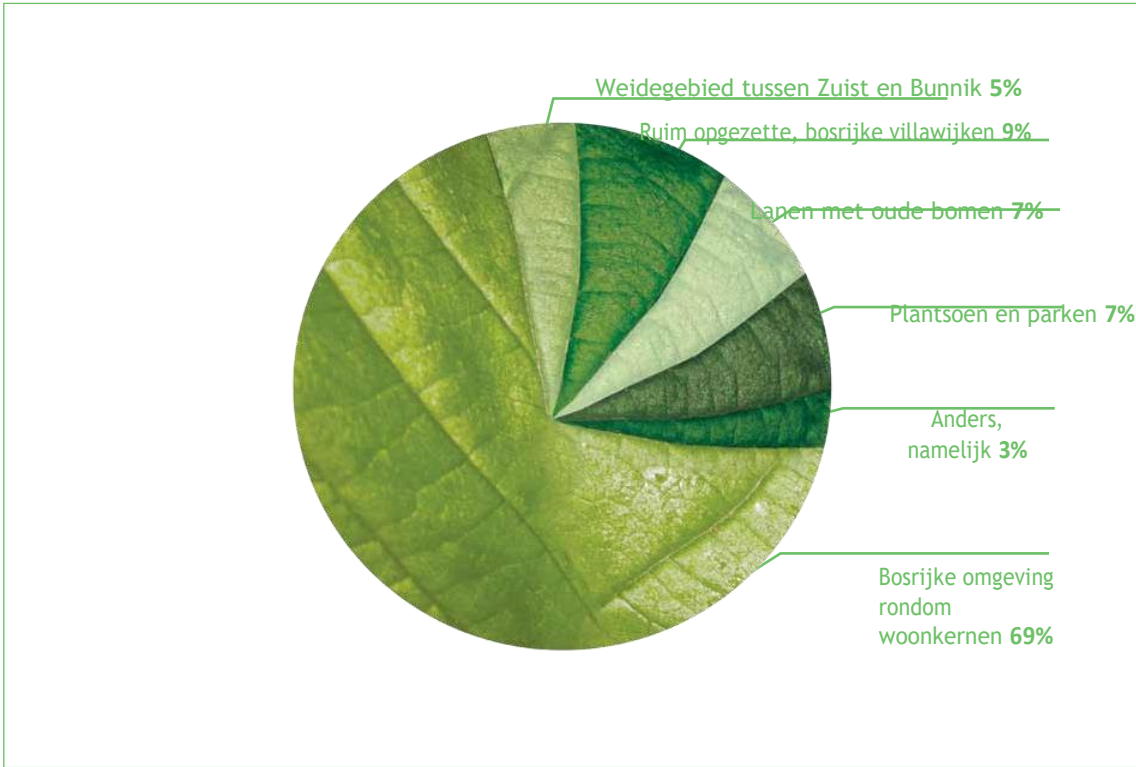
Iedere stadsbewoner heeft zo af en toe behoefte aan beweging, rust en ruimte: er even tussenuit zijn. Parken en groene plekken in de stad bieden ontmoetingsplekken voor buurtbewoners. Dat is met name belangrijk voor kinderen, jongeren en ouderen. Het rijk wil dat iedereen binnen 10 minuten gaans gebruiksgroen tot zijn beschikking heeft om te wandelen, te spelen, te zitten, te sporten of te fietsen

Wanneer stadsbewoners werken aan/in het openbaar groen in hun eigen omgeving, dan draagt dat bij aan onderling contact en aan de sociale cohesie, ook in probleemwijken. Het maakt mensen ook meer trots op hun woonomgeving. Bewoners van gestapelde bouw in een groene omgeving hebben meer contact met elkaar dan bewoners van gestapelde bouw in een minder groene omgeving. De eerste groep voelt zich ook aantoonbaar veiliger. In een groene omgeving zijn mensen minder geneigd tot agressie en criminaliteit, terwijl het ontbreken van recreatieve voorzieningen in het groen kleine criminaliteit en vandalisme juist in de hand werken. Spelen in het groen verhoogt de motorische vaardigheden van kinderen en is goed voor hun sociale ontwikkeling. Groen is dus belangrijk voor de leefbaarheid. Daarnaast is groen ook een economische factor van belang: de waarde van het groene imago is niet in geld uit te drukken. Dat het groene imago van Zeist een alles bepalende motor is geweest in de sociaaleconomische en ruimtelijke ontwikkeling van Zeist blijkt uit blz 29 t/m 33 e.v.

En ook hier geldt (wetenschappelijk - en in Zeist in de praktijk - bewezen), dat een groene omgeving zorgt voor een aantrekkelijk vestigingsklimaat voor kennisintensieve en internationale bedrijven, die op hun beurt weer andere bedrijvigheid aan zich binden. Dit is gunstig voor de gemeentekas, evenals het feit dat groen in de directe woonomgeving de waarde van woningen met ca. 10% verhoogt, hetgeen in WOZinkomsten tot uitdrukking komt.

(3) Vooralrapporten van de Raad voor het Landelijk Gebied, de Raad voor Ruimtelijk, Milieu- en Natuuronderzoeken, of Alterra bieden hierover meer informatie.

NATUUR

Groen in de stad biedt ruimte aan vogels, insecten en andere dieren. Ook van nature in de streek voorkomende beplanting is vaak te vinden in het stedelijk groen. Natuurwaarden staan op veel plaatsen onder druk. Door in de stad ruimte te bieden voor natuur in het groen, komen mensen in contact met de natuur en ontstaat vaak waardering of zelfs liefde voor de natuur. Vanuit het oogpunt van evolutie gezien is het ook helemaal niet gek dat mensen zich prettig voelen in een natuurlijke omgeving: het merendeel van de bevolking woont nog maar sinds een paar generaties in een verstedelijkte omgeving. De natuur is evolutionair gezien nog altijd onze "natuurlijke" habitat.

CULTUURHISTORIE

Niet algemeen van toepassing, maar wél voor Zeist: het groen geeft uitdrukking aan de ontwikkelingsgeschiedenis van Zeist. Zie hiervoor blz 33 De Zeister geschiedenis heeft een sterke groene motor gehad. Dat nog altijd zichtbare gegeven levert binding op tussen inwoners en hun omgeving: onbewust vaak, maar heel sterk. Dat uit zich in gehechtheid, in trots en in een gevoel van thuis zijn, van geaard zijn. De landgoederen en buitenplaatsen zijn bovendien ook in economisch opzicht van groot belang geweest voor de ontwikkeling naar een hoogwaardig dienstencentrum en Care Valley. Wij hebben als gemeente (ook regionaal) een grote verantwoordelijkheid voor het behouden van het groene cultuurhistorisch erfgoed voor de toekomst: waarden die onvervangbaar zijn, want ze zijn niet te herbouwen.

BEELDKWALITEIT

Groen wordt gewaardeerd. Bijna iedereen vindt een groene toevoeging in de buitenruimte mooi of op zijn minst mooier. Maar andersom ergert het mensen ook als de visuele kwaliteit niet is, wat ze zich er van voorstellen. Groen dat niet goed is aangelegd of niet goed wordt onderhouden, wordt gezien als een rotzooi. Het roept meteen negatieve emotie op. Daarbij geldt dan ook nog eens, dat smaken verschillen. Er zijn wel groenbeelden die meer algemeen gewaardeerd worden. Hier is ook onderzoek naar gedaan. Dit is vaak een groene inrichting met bomen, coulissen, gras, enig reliëf. Kortom: een inrichting die enige ruimte vraagt en vergelijkbaar is met natuurbeelden. De waardering voor vakken beplanting in de buurten is meer gekleurd: houdt iemand van afrikaantjes en zwarte grond of heeft men een meer natuurgerichte beleving bij groen? Houdt iemand van een strak en zakelijk of van los, afwisselend en gevarieerd beeld? Dergelijke zaken spelen bij de beoordeling van "groenvakken" een belangrijke rol en worden vaak onvoldoende onderkent.

Aard van het 'groen':	Aard van waardering door burger:
<ul style="list-style-type: none"> - Natuur ("Autonoom") - Natuurlijker <ul style="list-style-type: none"> - Cultuurlijker - Cultuur (potplanten) 	<ul style="list-style-type: none"> ± Acceptatie of zelfs verlangen (met uitzondering!) Meer algemene betrokkenheid <ul style="list-style-type: none"> Uiteenlopende meningen / conflicten Meer directe betrokkenheid

HeO

DAAROM IS GROEN ZO BELANGRIJK!

Groen is – zo blijkt uit het voorgaande - van levensbelang voor een gezonde en prettige samenleving. Door groen slim te combineren met andere functies, is er eigenlijk altijd wel “ruimte” voor te maken. Dit vergt naast inspanning, aandacht en geld wel de bereidheid te kiezen. Het ministerie van LNV onderkent dat en heeft stedelijk groen en groen binnen de stedelijke invloedssfeer als speerpunt van haar beleid gekozen. De Raad voor het Landelijk Gebied heeft de afgelopen paar jaar een aantal publicaties geschreven over dit onderwerp: bijvoorbeeld Recht op groen uit 2005 en Groen opgroeien! uit 2008. In beide gevallen wordt gepleit voor een samenhangend en integraal groenbeleid, dat ook gericht is op andere beleidsvelden dan alleen groen en op doelgroepen, zoals de jeugd, ouderen en sociaal zwakkeren..

Bijlage 3: Hoe om te gaan met basisuitgangspunten, structuurkenmerken en thema's?

VERANTWOORDING BELEIDSKEUZES TEN AANZIEN VAN BASISUITGANGSPUNTEN, STRUCTUURKENMERKEN EN THEMA'S

Het is al eerder gezegd: Het is ondoenlijk om voor élk afzonderlijk groenelement te beschrijven welke aspecten allemaal aan de orde zijn, terwijl dat wel van belang kan zijn voor het geheel. Door te kiezen voor een indeling in beleidskeuzes, zoals hiervoor beschreven, wordt duidelijk waar de gemeente vooral op wil inzetten en kan ook inzichtelijk worden gemaakt (zie verderop in het rapport) hoe dat moet worden aangepakt. In de volgende tekst kunt u nagaan wáárom gekozen is om in te zetten op de eerder genoemde beleidskeuzes.

Basisuitgangspunten zijn randvoorwaarden: dáár doe je het voor en zonder die randvoorwaarden heeft je groenbeleid geen enkele kans van slagen.

Het groene karakter (B1.) is in hoge mate bepalend voor het imago van Zeist. Dat vinden zowel Zeistenaren als buitenstaanders. Zeistenaren hechten zeer aan het groene karakter en imago. Het versterken van het groene karakter is ondersteunend aan dat imago. En het groene karakter is weer bepalend voor de beeldkwaliteit, de leefbaarheid en de gezondheid in de buurten. Afbreuk doen aan het groene karakter is niet zo moeilijk: het weer opbouwen des te meer. Groenbeleid (dit Groenstructuurplan) is op zich tamelijk vrijblijvend, als er geen wisselwerking is met andere beleidsterreinen. Daarom leggen we deze beleidskeuze (B2.) expliciet aan de Raad voor. Zonder wisselwerking heeft het weinig zin om beleidskeuzes als in de vorige paragraaf te formuleren. We vragen dus expliciet aan de raad om de beleidskeuzes uit de vorige paragraaf vast te stellen en als randvoorwaardelijk en als input te bestempelen voor de Structuurvisie, bestemmingsplannen, ruimtelijke ontwikkelingen en andere beleidsterreinen. Ook het vastleggen dat het kader is voor eigen handelen is van belang..

Zonder het voornemen om het beleid ook te vertalen in het meest optimale beheer, is het zinloos om het beleid vast te stellen. Daarom staat beleidspunt B3. in de lijst met basisuitgangspunten. Het lijkt een open deur om dit punt op te voeren, maar het beleid in dit GSP zal (moeten) leiden tot een meer gedifferentieerd beheer dan nu het geval is.

Structuurkenmerken zijn – zoals gezegd - die delen van de groenstructuur die voor de hele gemeente of zelfs regionaal van grote invloed zijn op het ruimtelijke en groene functioneren en de groene beleving van Zeist. Het zijn ook de belangrijkste bouwstenen voor de ecologische hoofdstructuur van Zeist. Je kunt ze fysiek buiten aanwijzen en erin verblijven.

Voor het veiligstellen van de (groene) kernwaarde van Zeist naar de toekomst, moeten we maximaal invulling geven aan het veilig stellen en versterken van de structuurkenmerken. Daarin zit een volgorde van belangrijkheid, omdat het ene structuurkenmerk het gevolg is van of voortbouwt op het andere. Hieronder worden de onderlinge relaties geschetst en de volgorde verklaard.

(leden van de KBG: volgorde is aangepast aan hetgeen besproken is op 5 feb)

De basis voor de landschappelijke en ecologische samenhang is de ondergrond (bodem en water). Die is in essentie onveranderbaar (alhoewel verdroging, vermesting en verzuring wel hun sporen nalaten...). Dus het onderscheid in zand, klei en overgangszone (S1) - met alles wat daarbij hoort aan beelduiting, natuurwaarde, soorten en fysieke kenmerken - is in eerste instantie bepalend voor de fysieke groenstructuur.

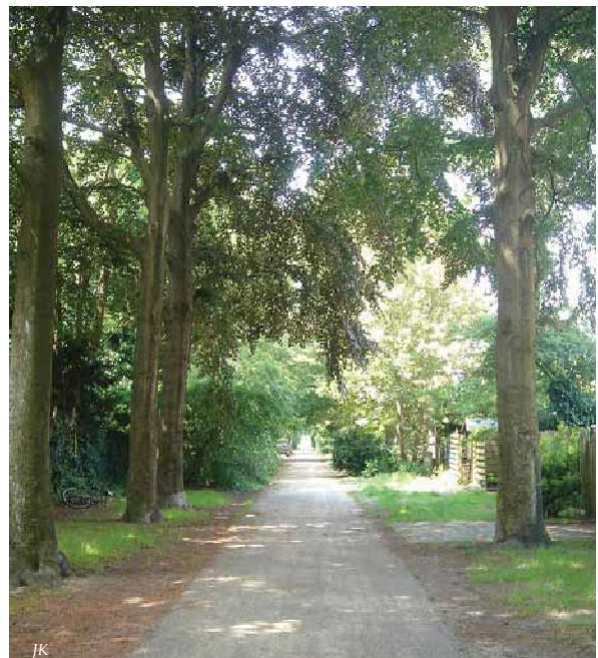
De bijbehorende landschappelijke structuren, waaronder de groen-blauwe structuur van Zeist-west, zijn een uiting van de ondergrond en het door de mens bewerkte landschap. Bomen, en in Zeist-West water, zijn een belangrijke bouwsteen.

Landschappelijke structuren maken deel uit van een groter geheel en zijn moeilijk te vervangen. Ecologisch, recreatief en qua belevingswaarde/ beeldkwaliteit zijn de waarden hoog..

In tweede instantie is ook de geschiedenis niet te veranderen. Het door de mens gevormde landschap is de tweede laag en heeft geleid tot het landschap zoals we dat nu kennen, mét de waarden die het nu heeft: cultuurhistorisch, recreatief, ecologisch en qua belevingswaarde/beeldkwaliteit. Met name de cultuurhistorie en dus het cultuurhistorisch raamwerk (S2))

is een nagenoeg onvervangbare waarde, gezien de tijd die het neemt om deze waarden te doen ontstaan of weer tot stand te brengen.

Voor bomen en als afgeleide: lanen, de bouwstenen van de meeste groene kwaliteit in Zeist, geldt hetzelfde. Zij zijn niet alleen qua beeld waardevol, maar ook vanwege ecologische en fysieke kwaliteiten. Het kost veel tijd voor het maximale effect van bomen bereikt is. Daarom hebben bomen en lanen, inclusief Zeister profiel (S3) hoge prioriteit. Het Zeister profiel is kenmerkend voor grote delen van Zeist en staat behoorlijk onder druk. Het Zeister profiel begeleidt vaak wegen die buurtof zelfs wijkoverstijgend zijn. Daarmee is het belang van het Zeister profiel van minstens lokaal belang, en soms zelfs meer dan dat. Het bepaalt immers de beeldvorming van de weggebruiker: bezoeker of passant. Het zal de nodige inspanning vergen om het profiel voor de toekomst te behouden. Parken en plantsoenen (S4) zijn de krenten in de pap in de Zeister groenstructuur. Kenmerkend voor sommige buurten, cultuurhistorisch waardevol, vooral de oudere parken en plantsoenen. Vaak ook het enige gebruiksgroen in buurten, zij het dat de gebruikswaarde meestal te wensen overlaat. De eigen karakters van de buurten en de rol van het groen daarin is in eerste instantie van belang voor de buurten zelf. Maar voor Zeist als totaal is de collage (S5) van al die eigen – ook groene – karakters ook weer kenmerkend en dus beleidsmatig van belang.

De **thema's** geven verder inkleuring aan de Zeister groenstructuur. Ze geven invulling aan de functie, die groen kan hebben (gebruik of natuurwaarde) of invulling aan de nadere inkleuring van groen buiten de structuurkenmerken om (tuinen, buurt- en wijkinitiatieven). De volgorde is mede bepaald door het belang dat gehecht wordt aan het thema, of aan de invloed die de gemeente uit kan oefenen of door het risico dat een bepaald thema een minder gewenste invloed zou kunnen hebben op het totaal van de groenstructuur. De volgende overwegingen hebben een rol gespeeld in het benoemen van de thema's en in de volgorde ervan.

Gebruiksmogelijkheden (T1) van groen zijn erg belangrijk, zo blijkt uit eerdere paragrafen (nr's noemen). Dus waar mogelijk bieden we daar ruimte voor, vooral voor doelgroepen als jeugd en ouderen. Het groen in Zeist is er per slot van rekening voor de inwoners. Dit gaat soms verder dan alleen direct buurtbelang en staat daarom boven diversiteit in groene karakters.

Natuurwaarde (T2) is vaak al een gevolg van de aanwezige ondergrond, de landschappelijke structuur, het cultuurhistorische groene raamwerk; kortom, van de punten die hierboven al geprioriteerd zijn. Maar, in de bebouwde kom is natuurwaarde volgend aan de ruimte die er fysiek beschikbaar is, de cultuurhistorische waarde, de functie en het gebruik van het groen, de gewenste beeldkwaliteit

en de acceptatiegraad. Dat sluit natuurwaarde beslist niet uit, maar geeft wel de bandbreedte aan waarbinnen die natuurwaarde aanwezig kan zijn of versterkt en ontwikkeld kan worden. Doelsoortkeuze is daarbij soms onvermijdelijk. De ECOLOGISCHE BEHEERVISIE van Van der Bijtel werkt dat verder uit voor delen van de groenstructuur waarbij natuurwaarden richtinggevend zijn voor het beheer. Let wel: Alle openbaar groen heeft natuurwaarde, er wordt alleen verschil aangebracht in de mate waarin die natuurwaarde leidend is voor keuzes in beleid en beheer: geen brandnetels in rozenvakken, wel aangepast maaibeheer in bermen, bijvoorbeeld.

Op tuinen (T3) is de invloed van de gemeente tamelijk beperkt. Het is daarom vooral uit pragmatische overwegingen dat tuinen als beleidslijn niet hoger staat. Van belang in het groene beeld zijn ze wel en daarmee – binnen de mogelijkheden die ons ten dienste staan - dus toch onderwerp van beleid!!

Buurt- en wijkinitiatieven (T4) zijn niet zo heel vaak afwijkend van wat gegeven de plek logisch is. Dus veel beleidsinspanningen zijn niet nodig. Het is wel goed om aan te geven dat beleid er niet voor niets is: algemeen belang vs. individueel/buurtbelang is iets, dat soms afweging verdient, maar pas in laatste instantie: als blijkt dat overleg niet tot een voor alle partijen aanvaardbare situatie leidt .

HrO

HrO

HOE OM TE GAAN MET BASISUITGANGSPUNTEN, STRUCTUURKENMERKEN EN THEMA'S EEN VOORBEELD

Bij nieuwe ontwikkelingen of reconstructie in de openbare ruimte of bij bouwplannen, kan met de lijsten hierboven steeds worden gekeken, welk aspect van de groenstructuur op die plek het meest de nadruk moet hebben. Dat is te bepalen op basis van de accenten van de groenstructuur in de directe omgeving én de kenmerken van de plek. Daarna kan worden bekeken in welke vorm, met welke sturing en met welke middelen het beste uitdrukking kan worden gegeven aan die aspecten van het groen. Als een beleidslijn op een bepaalde plek niet van toepassing is, schuiven we door naar de eerstvolgende beleidslijn, die daar wél aan de orde of relevant is. De eerst van toepassing zijnde beleidslijn, kleurt als sterkste de invulling van het groen op die plek. De daaropvolgende beleidslijnen kunnen zorgen voor een meer specifieke inkleuring van de eerstgeldende beleidslijn. Hoe passen we deze verschillende beleidsuitgangspunten nu in de praktijk toe? Een voorbeeld kan dat duidelijk maken.

Laten we uitgaan van de centrale groenzone in Zeist-West, aan weerszijden van de Grift. De constatering is dat de kwaliteit

te wensen overlaat en dat herinrichting voor de hand ligt. Wat zijn hiervoor dan de beleidsuitgangspunten vanuit het Groenstructuurplan?

Basisuitgangspunten

De zone moet groen blijven (B1), en de beleidsuitgangspunten uit dit GSP zijn input bij afweging hoe met deze zone om te gaan (B2). Vervolgens moet hetgeen gerealiseerd wordt, uiteraard met het oog op de gewenste kwaliteiten worden beheerd (B3).

Structuurkenmerken

De zone is gelegen in het rivierkleilandschap (S1). Dit vormt de basis voor het herinrichten en moet herkenbaar naar voren komen in inrichting, beeld en soortenkeuze. Het bevorderen van doorlopende landschappelijke structuren, is al voldaan. Ecologisch biedt dat heel goede mogelijkheden voor doorlopende verbindingen met het omliggende buitengebied. Water is daarbij in dit geval ook nog eens nadrukkelijk aanwezig, wat ecologisch nog meer potenties heeft! Er zijn enkele cultuurhistorische elementen aanwezig: het oude Koppelsluisje, de Koppeldijk en de Grift zelf (als oude rijnaam). Deze moeten herkenbaar blijven en versterkt worden (S2) door de voorgestelde inrichting, soortenkeuze en materiaalgebruik. Er is sprake van een doorlopende

landschappelijke structuur (de Zeistergrift lag er immers al en is vervolgens als groenzone opgenomen in de wijk Zeist-West). Het groenbeleid van de gemeente zet vooral in op bomen als dragers van de groenstructuur (S3). Goed gekozen soorten en goed geplaatste bomen, met voldoende mogelijkheid om goed en gezond uit te groeien, zijn dus van groot belang bij de herinrichting, omdat ze voor lange tijd het beeld bepalen. Voor vleermuizen, vogels etc, zijn deze bomen ook van belang. Lanen liggen in dit geval niet voor de hand (niet kenmerkend voor het landschap ter plaatse). Parken en plantsoenen (S4), is een punt dat hier niet aan de orde is. Het thema collage van kenmerkende groene karakters (S5) is niet nadrukkelijk aan de orde, omdat deze groenzone vooral gelegen is tussen verschillende buurten, i.p.v. dat het er onderdeel van uitmaakt.

Thema's

Het thema bomen (T1) en gebruik (T2) is wel nadrukkelijk aan de orde. Deze zone wordt intensief gebruikt door omwonenden, passanten, scholieren. Het vervult absoluut een behoefte en dit moet ook mogelijk blijven. De zone is ruim genoeg en biedt veel potentie om nog méér aan natuurwaarden (T3) te doen, dan al invulling krijgt door S1 en S3 als uitgangspunt te hanteren. Oevers, mantel en zomen, voorzieningen voor bepaalde diergroepen, beheer

kunnen natuurwaarden toevoegen (en belevingswaarde en educatieve waarde!). Tuinen (T4) zijn in dit deel van Zeist-West als thema niet aan de orde. Buurt- en wijkinitiatieven (T5) zullen dat zeker wel zijn. In overleg met de buurt wordt gezocht naar de meest optimale inpassing van hun (extra) wensen, zelfwerkzaamheid, projecten, etc. Aan de hand van bovenstaande beleidsuitgangspunten kan de gemeente goed uitleggen hoe zij een buurtinitiatief in het grotere geheel ziet en waar kansen en bedreigingen liggen. Buurtbewoners kunnen daar op anticiperen en/of hun commentaar op inbrengen.

Met deze lijst, in deze volgorde, kan voor de plek waar het hier om gaat, gezocht worden naar de best mogelijke oplossing. Als het goed is, doet de groeninvaling op die specifieke plek, dan vervolgens ook recht aan de belangen van de hoofdgroenstructuur van Zeist als totaal.

Het afvinken van de beleidsuitgangspunten is ook een handvat om te bepalen hoe bij nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen, vanuit de omgeving het groen zijn rol vervult. De volgende stap is dan, te bepalen hoe dat tot uitdrukking moet komen in de randvoorwaarden t.o.v. dat initiatief, de inrichting van de openbare ruimte en/of de terreininrichting. Op deze manier kan voor nieuwe ontwikkelingen voor wat betreft het groen gezorgd worden voor een zo goed mogelijke aansluiting bij de hoofdgroenstructuur en bij de omgeving.

Lijst met afkortingen

GSP	Groenstructuurplan (voor binnen de bebouwde kom)
WOZ-waarde	Wet Waardering Onroerende Zaken
CO ₂	Kooldioxide (een broeikasgas)
LOP	Landschapsontwikkelingsplan (voor het buitengebied)
EHS	Ecologische Hoofdstructuur (zie pag 36 voor begripverklaring)
GVVP	Gemeentelijk Verkeer- en Vervoerplan
NAP	Nieuw Amsterdams Peil (gemeten in meters, referentiepeil voor waterstandhoogte)
N225	provinciale weg van Utrecht naar Arnhem: in Zeist Utrechtseweg, Dorpsstraten en Driebergseweg
EHZ	Ecologische Hoofdstructuur Zeist (zie pag 36 voor begripverklaring)
RWS	(ministerie van) Rijkswaterstaat
UL	Stichting het Utrechts Landschap
SWOT	Strengths, Weaknesses, Opportunities, Threats (sterkte, zwakte, kansen, bedreigingen)
B	Basisuitgangspunt voor groenbeleid (zie pag 51 voor begripverklaring)
S	Structuurkenmerk (zie pag 51 voor begripverklaring)
T	Thema (zie pag 51 voor begripverklaring)
WO II	Tweede Wereldoorlog
CIAM	Congrès Internationaux d'Architecture Moderne, groot internationaal architectuurplatform in de eerste helft van de 20e eeuw
NV	Naamloze Vennootschap

Geraadpleegde bronnen

LANDSCHAPSONTWIKKELINGSPLAN (LOP) EN BEELDKWALITEITSPLAN KROMME RIJN,
Brons en partners, i.o.v. gemeentes in het Kromme Rijngebied, 2009

STRUCTUURVISIE GEMEENTE ZEIST 2020, Zeist schrijf je met een Q, Projectgroep Structuurvisie, 2010

VISIE STICHTSE LUSTWARANDE, provincie Utrecht, 2008

TASTBARE TIJD, Cultuurhistorische atlas van de provincie Utrecht, 2007

DE TUINEN VAN UTRECHT, Utrechts Landschap, 2009

ONTWIKKELINGSPERSPECTIEF ZEIST 2030, gemeente Zeist, 2009

ECOLOGIE, LANDSCHAP EN CULTUURHISTORIE TOEGELICHT, gemeente Zeist, intern rapport, 2006

EENBEELDKWALITEITSPLAN VOOR ZEIST, Tummers en Tummers, 1992

BOMEN, EEN VERADEMING VOOR DE STAD, i.o.v. PPH en VHG, 2008

LEVEN IN DE STAD, van Zoest en Melchers, 2006

BEHEERVISIE ECOLOGISCH GROEN, bureau van den Bijtel, concept, 2007

DE WAARDE VAN GROEN, programma Groen en de Stad, 2008

GROEN OPGROEIEN!, Raad voor het Landelijk Gebied, 2008

ZEIST, GROEI EN BOUW, diverse delen, Roland Blijdenstein, 1983

ECOLOGISCH ONDERZOEK voor diverse gebieden in Zeist, Bureau Waardenburg, 1991

ECOLOGISCH ONDERZOEK voor diverse gebieden in Zeist, Bureau Waardenburg, 2002

ZEIST, LEVENDE PAREL VAN DE STICHTSE LUSTWARANDE, Katern Zeist van het tijdschrift Monumenten, 2003

RECHT OP GROEN, Raad voor het Landelijk Gebied, 2005

GROENSTRUCTUURPLAN ZEIST, gemeente Zeist, 1993

BUITEN ZIJN, JA LEUK! Nota speelruimte gemeente Zeist, OBB Ingenieursbureau, 2008

EEN OMMETJE IN DE BUURT, de wandelmogelijkheden in Zeist, Marijn Both, 2005

STAD SPEILING 2003/2004, gemeente Zeist, 2004

DIVERSE STEDENBOUWKUNDIGE MASTERPLANNEN, o.a. Kerckebosch, Vogelwijk, Abrona Sterrenberg

GROENBEHEERPLAN ZEIST-WEST, gemeente Zeist, 1995

Colofon

GROEN (VOOR) ZEIST,

Groenstructuurplan Zeist 2011-2020

Een groenstructuurplan voor binnenstedelijk groen voor Zeist, Austerlitz, Den Dolder, Bosch en Duin, Huis ter Heide

onderverantwoordelijkheid van wethouder Verbeek-Nijhof
gemeente Zeist,
afdeling Strategie en Beleid, 2010

opsteller Inge Broekstra
met bijdragen van Jutta Kehrer

kaarten: BESTWERK.nl

fotografie: Jutta Kehrer (JK), Hetty van Ooyen (HvO), Inge Broekstra (IB)

opmaak: BESTWERK.nl

Het opstellen van het groenstructuurplan Groen (voor) Zeist is begeleid door een externe klankbordgroep.
